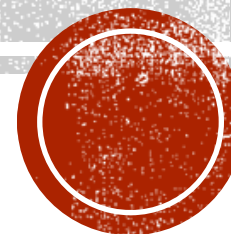

INTERKULTURNÍ INFORMAČNÍ ETIKA

PŮVOD IIE

- **Mezinárodní debata o informační etice:**
- 1997 – konference UNESCO v Monaku – First International Congress on Ethical, Legal, and Societal Aspects of Digital Information
- 2003, 2005 (Tunis, Ženeva) – World Summit on the Information Society (<http://www.itu.int/net/wsis/>) – Deklaration of Principles: hledání konsensu nad etickými principy implementovatelnými do praktické politiky
- **Interkulturní informační etika (IIE):**
- 2004 Karlsruhe – konference pořádaná International Center for Information Ethics (ICIE) – Localizing the Internet. Ethical Issues in Intercultural Perspective
- 2005 St Cross College, Oxford – mezinárodní konference Information Ethics: Agents, Artefacts and New Cultural Perspectives
- 2007 kniha Soraj Hongladaroma a Charlese Esse Information Technology Etics: Cultural Perspectives

DEFINICE

- **úzké pojetí:**
- IIE se zaměřuje na dopad ICT na různé kultury a na to, jak jsou různé konkrétní problémy chápány v různých kulturních tradicích.
- **široké pojetí:**
- IEE se zabývá interkulturními problémy způsobenými nejen Internetem, ale také dalšími médii, což umožňuje větší historické srovnání.
- IEE zkoumá problémy z deskriptivní a normativní perspektivy, na konkrétní či ontické úrovni nebo na úrovni ontologických a strukturálních předpokladů.
- Upřednostňuje informační etika západní hodnoty a zájmy? Mohou kultury dálného východu poskytnout novou perspektivu a heuristiku pro úspěšný rozvoj informační společnosti?

INTERKULTURNÍ INFORMAČNÍ ETIKA

- jak může lidská kultura lokálně vzkvétat v globálním digitálním prostředí?
- jaké změny působí internet v tradičních médiích (orální a psané zvyky, noviny, rádio, TV, splynutí masových médií, telefonu a internetu, dopad na literární kultury a další generace ICT). Jaké jsou nové metody manipulace a kontroly umožněné Internetem?
- Jaký je ekonomický dopad Internetu, který se může stát nástrojem kulturního útlaku a kolonialismu?
- digitální propast - ne pouze otázkou poskytnutí přístupu ke globální síti každému, spíše otázka toho, jak digitální síť pomáhá lidem snadněji vést svůj život bez nebezpečí kulturního vykořisťování a diskriminace
- Do jaké míry a jakým způsobem budeme schopni rozšířit svobodu i spravedlnost v rámci perspektivy udržitelného kulturního rozvoje, který chrání a podporuje kulturní rozmanitost a vzájemnou interakci?
- cílem překonat izolaci morálních tradic s ohledem na Internet - komunity musejí mít možnost přizpůsobit Internet vlastním kulturním tradicím (komunitarismus od spodu nahoru)

TYPY KULTURNÍ INFORMAČNÍ ETIKY

- mono-kulturní informační etika - vnímá sama sebe jako jediný platný etický koncept - totalitarismus
- interkulturní informační etika - propojuje silné a slabé morální argumenty - pluralismus
- transkulturní informační etika - výsledek interkulturní interakce jako opak čisté meta-kulturní (slabé) univerzality
- multikulturní informační etika - skládá vedle sebe etické pohledy bez snahy je srovnat - relativismus

UNIVERSALISMUS

- 3 projekty universalismu v Evropské historii:
 1. globalizace rozumu - Řecko. Rozum překračuje přírodu, sahá do věčné, nekonečné, metafyzické říše Boha (bohů). Překonáno nástupem moderní vědy a empirismu.
 2. pozemská globalizace - myšlenka kulaté země a pokusy ji obeplout, původ totalitních ambicí moderní subjektivity
 3. digitální globalizace - digitální formátování lidstva, posiluje a rozšiřuje existující nerovnosti (digitální propast)
- Další související projekty:
 - a) moderní věda - příroda je systém deterministických zákonů, umožňujících předvídat vývoj
 - b) moderní ekonomie - šíření globálního kapitalismu včetně univerzální měny, identického zboží pro každého, globálního marketingu, globální produkce a procesů řízení
 - c) univerzální politika a univerzální hodnoty - Všeobecná deklarace lidských práv a svobod, univerzální katalogy (MDT), univerzální přístup k vědecké literatuře (bibliografické databáze jako např. DIALOG, Internet jako distribuční médium všech druhů digitálních materiálů)
- kulturní homogenizace je jen další formou kulturního kolonialismu
- dobro není nezbytně univerzální a lokální je zlo
- globalizace: NE musí globálně, jednéi lokálně. ALE musí lokálně, jednéi globálně

ZDROJ MORÁLKY

- Jaká je pravdivostní hodnota morálních soudů:
 - Morální kognitivismus
 1. morální objektivismus - morálka je objektivní na základě faktů o světě nezávislých na mysli, ne na základě toho, co si kultury nebo jedinci o nich myslí
 2. normativní morální relativismus (konvencionismus, intersubjektivismus) - morálka je zkonstruována kulturou, morální tvrzení jsou pravdivá pro danou kulturu, jen pokud jsou akceptována, věří jim nebo je praktikuje většinová společnost dané kultury
 3. normativní morální subjektivismus - morálka je zkonstruována jedinci, morální tvrzení jsou pravdivá jen pro danou osobu
 - Morální ne-kognitivismus - morální tvrzení nemají pravdivostní hodnotu, jsou výrazem lidských emocí
 - ALE neurolog Antonio Damasio prokázal, že bez emocí neexistuje žádné poznání
- morální tvrzení - nejsou ani subjektivní, ani objektivní, ani relativistická. Vztahují se ke společnému základu - bytí na světě s ostatními jako základ lidské existence. Základní společný princip - princip neublížení: neškod, pomáhej kde můžeš!

SPRAVEDLNOST

- spravedlnost a kultura spolu úzce souvisí, spravedlnost je kulturní i interkulturní
- slabé (thin) morální argumenty- nezakotvené v kultuře a historii, nejsou kontextualizované a lokalizované, silné (thick) morální argumenty - překonávají mono-kulturní horizont při interakci s jinými kulturami (Hongladarom)
- Kantův imperativ univerzality - neznamena že maximou je, že každý by měl jednat stejným způsobem, ryze lidskou charakteristikou jsou různé životní styly, lidské bytí by nemělo být redukováno na racionální bytí
- důležitý princip - usilování o dobro a západní tradice starosti o sebe, etické právo sdílet informace a nevylučovat - hlavní principy vývoje informační společnosti, která není založena pouze na trhem řízené informační ekonomie

PŮVOD LIDSKÝCH PRÁV

- sofista Antifón z Atén - etický libertarián, zpochybňuje právní a kulturní konvence: potřebné přirozené vlastnosti (které potřebujeme k přežití) jsou poskytnuty všem lidem ve stejné míře - není rozdíl mezi barbarem a Řekem
- rozdíl mezi barbarem a Řekem není přirozený, ale je produktem kultury.
 - Xenofobie není přirozená, ale je výsledkem kulturních předsudků.
- zákony sousední komunity známe a respektujeme, vzdálené komunity ani neznáme, ani nerespektujeme. Vzájemně se pro sebe stáváme barbary, i když od přírody se rodíme jako sobě rovní.
 - přirozený meta-kodex umožňuje vzájemný respekt mezi kulturami, je kulturním produktem s meta-kulturními ambicemi, transkulturní kodex založený na znalosti a respektu jako protiklad k nenávisti a ignoranci, které jsou skutečným základem barbarství

PŮVOD LIDSKÝCH PRÁV

- nebezpečí naturalistického omylu - odvozování normativních závěrů z deskriptivních premis, na základě toho, že něco existuje v rámci přírody či společnosti vyvozujeme, že takovýto jev je správný či morální
- závěr nemusí být ontologický (existence univerzálních hodnot), ale pragmatický (univerzální pragmatismus) - lidé jsou si pragmaticky rovní v boji o přežití, potřebujeme stejné věci, abychom přežili
- právní nárok univerzality je založený na společně daném základu (bytí na světě s ostatními, základ řeči a přežití, homo socialis - člověk tvor společenský) , ne na umělém (zákony, pravidla)
- na základě univerzálních pravidel se můžeme lépe starat o naše životy - Všeobecná deklarace lidských práv
- ALE stejná argumentace platí pro zvířata - lidská práva mají stejnou morální závaznost, jako práva zvířat. Dnešní dominantní kultury je nerespektují - pokračuje nemorální vykořisťování zvířecího světa.

EXISTUJE LIDSKÉ PRÁVO KOMUNIKOVAT?

- komunikovat je lidské, slouží přežití → právo komunikovat. Máme právo na připojení k internetu (moderní komunikace)? Internet je umělé zařízení.
- etické dilema - právní nárok univerzality, založený na umělém, ne na společně daném základu
- lidské právo komunikovat je širší než právo komunikovat přes internet, ALE Internet je dnes pro lidské přežití stejně důležitý, jako vzduch, který dýcháme, je podmínkou komunikace s ostatními, je objektem univerzálních zájmů
- vzniká další etické dilema - užitečnost umělých produktů je závislá na lokálních potřebách a lokálních pravidlech, které vytvářejí dojem univerzality (strategie získání nadvlády) - kultura dělá rozdíly mezi společnostmi
- potřeba umožnit univerzální pravidla aplikovat v lokálních podmínkách, hledání harmonie mezi univerzálními právy a lokálním přizpůsobením a použitím Internetu

EXISTUJE LIDSKÉ PRÁVO KOMUNIKOVAT?

- masová média - v době jejich dominance převažující distribuce zpráv jeden - mnoho
- Internet - změna paradigmatu lidské komunikace, každý s přístupem může přijímat a vysílat zprávy, formy jeden - mnoho, mnoho - jeden, mnoho - mnoho
- před Internetem - právo svobodně se vyjadřovat: hledat, dostávat a sdělovat informace
- s nástupem Internetu otázka - potřebujeme specifické právo komunikovat?
- deklarace principů ze světového summitu o informační společnosti (2003) právo komunikovat nepoužívá:
„deklaruje společnou touhou a odhodláním vybudovat informační společnost zaměřenou na lidi, inkluzi a rozvoj informační společnosti, kde každý může vytvářet, zpřístupňovat, využívat a sdílet informace a znalosti a umožnit jednotlivcům, komunitám a národům dosáhnout plného potenciálu
- právo komunikovat x právo na přístup k internetu

KULTURNÍ DIVERZITA

- respekt ke kulturní identitě, kulturní a lingvistické diverzitě, tradicím a náboženství pomáhá rozvíjet dialog mezi kulturami a civilizacemi
- inklusivní informační společnosti - umožnění tvorby, šíření a uchování obsahu v různých jazycích a formátech: vývoj lokálního obsahu vhodného pro domácí a regionální potřeby
- uchování kulturního dědictví - základní komponenta identity a sebeporozumění jedinců, které spojuje komunitu s její minulostí
- potřeba pluralistických, interaktivních a globálně zaměřených komunikačních práv
- neexistuje jedna informační, komunikační nebo znalostní společnost, ale společnosti na lokální, národní a mezinárodní úrovni
- Společenský zájem o znalost jako veřejné blaho: znalost - dědictví a vlastnictví lidstva → je zdarma, musí být stále dostupná veřejnosti. Omezení veřejného přístupu jako ochrana autorských práv, patenty, musejí být výjimkou.
- dialog kultur může proběhnout pouze v klimatu diverzity a rovných práv

DOPAD ICT NA LOKÁLNÍ KULTURY

- **Asie/Pacifik** - vlády budují ICT infrastrukturu buď podle monopolistického modelu nebo otevřenou soukromým a mezinárodním organizacím. Vznikají tak tenze mezi kulturní homogenizací (→ zvyšování fragmentarizace) a kulturní heterogenizací (→ zvyšování homogenizace).
- Kulturní suverenita může zmizet společně s národními hranicemi, zvláštnosti kulturní autonomie by měly zůstat zachovány. Kulturní bohatost kyberprostoru začleňuje některé aspekty univerzalizmu.
- **Japonsko** - postoje lidí ke společnosti a kultuře a významu Internetu - tři světy: *Seiken* - tradiční domorodý světový názor spojený se starým Japonskem, *Ikai* - svět zla, katastrof a zločinu, *Shakai* - svět moderního Japonska ovlivněný světem západním
- ve společnosti se prosazuje „digitální redukcionismus“ - založený na materialismu a individualismu - lidé a živí tvorové nejsou nic víc než stroje na zpracování digitálních informací.
- je potřeba základní univerzální množina etických standardů, jinak globální informační interakce upadne do chaosu. Tři základní etické principy: informační spravedlnost, informační rovnost, informační recipocita.

DOPAD ICT NA LOKÁLNÍ KULTURY

- **Afrika** - zdůrazňování blízkého vztahu mezi znalostmi prostoru, sebe sama a místa člověka v komunitě
- Centrální koncept - Ubuntu - sociální a politická organizace, založená na principu sdílení a starosti o ostatní
- Aforismy: být člověkem znamená potvrdit svoji lidskost uznáním lidskosti ostatních, které ústí ve vybudování lidských zdvořilých vztahů.
- Při výběru mezi bohatstvím a ochranou života jiného člověka by měla být zvolena ochrana života
- **Austrálie** - výzkum, jak moc zájem o obsah a konektivitu skrývá roli IT, kterou hraje v různých způsobech poznávání. Technologický design informačních systémů do velké míry řídí, jak je produkována, kategorizována a sdílena informace v systému. Design reflektuje politiku, kulturu, rasu, gender, třídu a národnost zapojených lidí
- **Turecko** - boj o to, ke které civilizaci turecko patří - západní, východní nebo islámská? I prozápadně orientovaná populace nechápe etické problémy s kopírováním intelektuálního vlastnictví. Internetová revoluce proniká do země se zpožděním, což má za následky vážné problémy s digitální propastí

PROBLÉMY KOLEM SOUKROMÍ

- **Čína** - s ekonomickou a politickou reformou (80. léta) se transformuje vědomí Číňanů o soukromí. Dříve - kdo vyjadřuje veřejně osobní zájmy, je chápán jako egoista. Změna: 1) individuální svoboda není tabu 2) tendence nezasahovat do toho, co je vnímáno jako soukromí ostatních 3) tradiční koncept soukromí (Yinsi - ostudné tajemství) rozšířeno o personální ostudné informace i jejich opak
- nástup Internetu (90. léta) - objevení otázky o soukromí dat. Principy: 1) princip respektu 2) princip informovaného souhlasu 3) princip rovnováhy (mezi bezpečností osobních dat a bezpečností společnosti) 4) princip sociálního usměrnění. Poslední dva principy kladou vyšší váhu na společnost
- tradiční kolektivismus - lidé se více zajímají o život ostatních lidí. Soukromí interpretováno jako instrumentální a ne skutečné dobro. Ochrana soukromí důležitá pro sociální pořádek. Mnoho Číňanů se domnívá, že v rodině právo na soukromí neexistuje, mladá generace si myslí opak pod vlivem západního chápání soukromí.

PROBLÉMY KOLEM SOUKROMÍ

- **Thajsko** - tenze mezi importovanými liberálními demokratickými hodnotami a tradičními thajskými hodnotami. Thajština nemá pro soukromí slovo. Koncept soukromí založen na kolektivismu a nekonfliktnosti, hodnoty založeny na Konfucianismu.
- Budhismus odmítá individuální já, neodmítá ale soukromí. Podle Budhismu nejsou lidská práva lidem vlastní, ale jsou nezbytná pro vedení čestného lidského života. Dva úhly pohledu - absolutní a konvenční. V absolutním není rozdíl mezi subjektem a objektem, konvenční já je jen iluzí. Konvenční - soukromí má instrumentální hodnotu, umožňuje harmonický život
- zneužití soukromí založeno na třech mentálních deficitech - nenasytlosti, vzteku a klamu. Protilékem je láska a soucit - uvědomění, že ostatní bytí se neliší od našeho. Všichni se chtějí zbavit utrpení a chtějí štěstí.
- Faktory ovlivňující vývoj etiky spojené s IT - rodina. Implementací ICT se stali lidé nezávislí, do sebe zahledění, zaměřeni na věci a lehkomyšní. Tráví čas starostmi o své potřeby spíše než sdílením času s ostatními členy rodiny.

PROBLÉMY KOLEM SOUKROMÍ

- **Japonsko** - Shakai považuje zveřejnění osobních informací o obětech vraždy za porušení soukromí a lidských práv, Seken jako varování před rozpadem morálky a etiky zakořeněné v Ikai.
- život ve třech světech tvoří druh diskontinuitní identity - kulturní hybridizace. Důležitá hodnota Budhismu - popření sebe, opakem západní idea subjektivity, z níž západní svět odvozuje vnitřní hodnotu autonomie a soukromí. Pro Japonce jsou soukromé věci méně cenné než veřejné.
- **Západ** - transformace konceptu autonomie a soukromí spojena se síťovou individualitou. Bytí s ostatními v síťovém světě - založeno nejen na principu autonomie, ale také na principu solidarity. Vede k principům informačního soukromí. Soukromí odkazuje ke komunitám, ke k izolovaným jedincům.

PROBLÉMY KOLEM INTELEKTUÁLNÍHO VLASTNICTVÍ

- **USA** - utilitaristický koncept, intelektuální práva odůvodněna rozsahem prospěchu pro veřejnost obecně, pokud přínos veřejnosti neprokázán, mohou být zrušena, ochranné zákony vázané na odvětví
- **Evropa** - deontologická tradice, kreativní práce reflektuje autorovu osobnost, nezcizitelnost individuálních práv, základ komplexní legislativy
- **Čína** - konfuciánská tradice, popření hodnoty nových kreativních děl, prosazování respektu ke klasickým dílům, která mají být napodobována. Kopírování je základní hodnota.
- **Nový Zéland** - Maori - kreativní díla patří kmenu či skupině, ne jednotlivci
- **Sub-Saharské komunity, domorodí Američané** - správa kulturního vlastnictví omezena na určité rodiny, cílem vlastnictví je udržování vlády, ne tvorba nových děl
- ve virtuálních komunitách stále neregulované oblasti intelektuálních artefaktů - regionální vaření, přírodní léčení, používání rostlinných léků
- alternativa k západním individualistickým koncepcím africké normy Ubuntu zdůrazňující komunální hodnoty, Japonské normy pro informační přístup definované jako situované komunity

LITERATURA

- CAPURRO, Rafael. Intercultural Information Ethics. In HIMMA, K. E. – TAVANI, H. T. *the Handbook of Information and Computer Ethics*. Hoboken: Wiley, 2008, s. 639-665. ISBN 978-0-471-79959-7.
- CAPURRO, Rafael. Intercultural Information Ethics. In BUCHANAN Elizabeth A. a Kathrine A. HENDERSON. *Case Studies in Library and Information Science Ethics*. Jefferson: McFarland & Company, 2009. ISBN 978-0-7864-3367-4.
- DAMASIO, Antonio R. *Descartesův omyl: emoce, rozum a lidský mozek*. Praha: Mladá fronta, 2000. ISBN 80-204-0844-4.

